

въздух, след като то се изпери и размеси с въздуха в моторните цилиндри, ще трябва да се създаде оная температура, при която горивото се съединява с кислорода на въздуха, и при което, именно, съединение се отделя топлината на горивото, и предизвиква увеличаване температурата на газовете в моторния цилиндър, а следователно, и съответно увеличение на налягането им, което и налягане се използва, за да се извърши механическата работа в мотора. Тази температура, нужна за съединението на горивото с кислорода на въздуха се нарича *Запалителна температура*, която като се намали, постъпено се преустановява и това химическо съединение на горивата с кислорода, наречено горение. Въз карбураторните бензинови и петролни и в газожелатини мотори, запалителната температура в моторните цилиндри се получава чрез електрическа искра; при нафтовити мотори, с нажежена глава — от температурата на нажежената глава, или нъкоя нажежена част (патронъ, езикъ, копче и др.); при дизеловити мотори — от компресията на въздуха в моторния цилиндър, т. е. от компресорната му температура. Колкото електрическите искри сж по-силни (по-гъреци) в моторните цилиндри на карбураторните и газожелатини мотори, толкова по-бърже се възпламенява и изгаря горивната смес, толкова по-добре се използва горивото и мощността на тези мотори. Въ нафтовити мотори с нажежена глава, от температурата ѝ зависи и възпламеняването на горивната смес, а въ дизеловити мотори — от компресорната температура на въздуха на моторния цилиндър. Въ моторити с запалване на горивната смес чрез електрическа искра, възпламеняването и изгарянето на горивото в моторния цилиндър зависи и от момента на запалването му, т. е. от *аванса на запалването*, нужен за всичките карбураторни и газожелатини мотори. Въ нафтовити мотори с нажежена глава, които сж преди всичко експлозивни мотори, нужен е и един определен *аванс* на пулверизацията на горивото в нажежената глава, за да може горивото напълно да се възпламени, когато буталото почва работния си ход в моторния цилиндър, а следователно, да се използва най-добре горивото и мощността на мотора.

Безспорно, момента на запалването на горивната смес въ моторния цилиндър и запалителната температура въ него е от значение за по-пълното използване на горивото и мощността на мотора, но от най-важно значение е *скоростта на горенето* въ моторния цилиндър, след като се е запалило горивото. От топлинспособността на горивото, и преди всичко, от скоростта на изгарянето му въ моторния цилиндър зависи и онова количество топлина, която ще се използва за повишение налягането на газовете, които ще действат върху работното бутало въ цилиндъра. Скоростта на горенето въ моторния цилиндър се увеличава с увеличаване количеството на водорода въ горивната смес, а също и с увеличаване на компресорното налягане. Ако ли количеството на водорода въ горивната смес се увеличава, то това ще предизвика много резки и бризантни възпламенявания въ моторния цилиндър, придружени с моментално и голъмо увеличение налягането на продуктите от изгарянето на горивната смес, което пък действа разрушително върху моторните части (подобен примър на разруше-

ние даваме въ отдѣла: „Катастрофи и нещастия сь разнитѣ видове мотори“ въ настоящата книжка на сп. „Моторъ“.) Обратното, ако ли количеството на водорода въ горивната смес е малко, то изгарянето на смѣсата става по-бавно, което се отразява върху мощността на мотора и расхода на горивото (както е въ газожелатини мотори.)

И така, бързото и пълно моторно горение зависи от: 1) — количеството на въздуха нуженъ за изгаряне на горивото, според неговата топлинспособност (калоричност), т. е. колкото по-вече топлина (Калории) съдържа моторното гориво, толкова и по-вече въздухъ изисква за пълното си изгаряне; напримеръ, бензина изисква много по-вече въздухъ, отколкото спирта, защото бензина има около 10.300 килограмъ — калории, а спирта около 5.800 килгр, калории; 2) пълното горение зависи от размѣсането на горивото с въздуха, най-трудното условие за изпълнение въ моторните цилиндри; 3) от запалителната температура на горивото; 4) от количеството на водорода (H) въ моторното гориво 5) от компресорното налягане въ моторните цилиндри; 6) кондензацията на горивото въ моторните цилиндри.

Мощността, разхода на горивото и хигиената на моторити зависи още и от следнитѣ фактори: 1) от *плътността въ моторните цилиндри*, а при двутекнитѣ сж смукване въ картера имъ, и от *плътността въ картера*; 2) от охлаждането на моторните цилиндри; 3) от мазането на мотора, и най-вече от мазането на моторните цилиндри (количествено и качествено); 4) от *аванса на запалването* при карбураторните и газожелатини мотори, и от *аванса* на пулверизацията на горивото въ експлозивните нафтови мотори; 5) от регулирането на мотора; 6) от условията на горенето въ моторните цилиндри на нафтовити мотори, т. е. кога и какъ се извършва пулверизацията; а при карбураторните и газожелатини мотори, дали горивото се е възпламенило напълно, когато буталото почва работния периодъ въ моторния цилиндър. Ще разгледаме влиянието на гореизложенитѣ фактори върху мощността, икономията и живота на моторити, имайки предъ видъ голъмото имъ значение за рационалното използване на разнитѣ видове мотори.

Плътността въ моторния цилиндър. За цѣлия работенъ процесъ, който се извършва въ моторния цилиндър, преди всичко, плътността въ него е от решително значение за мощността на мотора. Плътностъ трябва да има между движущето се бутало и стенитѣ на цилиндъра, между вентилитѣ (клапанитѣ) и гнѣздата имъ, въ производителното кране, а също и въ електрическата свещъ (ако има такава), между моторната глава и цилиндритѣ (ако ли моторната глава е отдѣлна от цилиндритѣ). Ако ли буталото е неплътнo, вследствие истриване на буталнитѣ прѣстени (гривни или сегменти), или прѣстенитѣ сж заняли в гнѣздата си, или вследствие по-силно истриване на буталото и цилиндъра, тогава презъ време на смакувателния периодъ, въ моторния цилиндър не ще може достатъчно да се разрези пространството (ще се намали вакуума), и цилиндъра не ще може да се запълни достатъчно сь горивна смесъ (при карбураторните и газожелатини мотори), или сь достатъчно въздухъ (при нафтовити мотори), и мотора не ще развива очакваната мощностъ. Презъ време на компресията, частъ от компресираната горивна